

**VANTAAN
KAUPUNGIN**

**VAMMAISPOLIITTINEN
OHJELMA 2025**

**Vantaa
Vanda**

SISÄLLYS

SISÄLLYS	2
TIIVISTELMÄ SELKOKIELELLÄ	4
SAMMANDRAG	8
1. JOHDANTO.....	11
1.1. Tietoa vammaisista Vantaalla	12
1.2. Vammaisten henkilöiden oikeuksien säädöspohjasta	14
1.3. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen mukanaan tuomat muutokset	16
1.4. Vammaisneuvosto ja vammaisjärjestöt	18
1.5. Tärkeimmät käsitteet	19
2. YK:N VAMMAISSOPIMUKSEN TOTEUTUMINEN VANTAAN KAUPUNGILLA	22
2.1. Konsernijohtoon ja elinvoiman toimiala	22
2.1.1. Kuntademokratia	22
2.1.2. Viestintä	24
2.1.3. Työllisyyden ja kotoutumisen palvelut	26
2.1.4. Yhteenveto ja kehittämissuhteet konsernijohtoon ja elinvoiman toimialalle	28
2.2. Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala	33
2.2.1. Elinikäinen oppiminen	33
2.2.2. Liikunta.....	34
2.2.3. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut	36
2.2.4. Nuoriso- ja yhteisöpalvelut	39
2.2.5. Yhteiset palvelut.....	40
2.2.6. Yhteenveto ja kehittämissuhteet kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalle	42
2.3. Kaupunkiympäristön toimiala	44
2.3.1. Osallisuus päätöksenteossa ja yhdenvertaisena kuntalaisena.....	44
2.3.2. Esteettömyys ja saavutettavuus.....	44

2.3.3. Yhteenveto ja kehittämis ehdotukset kaupunkiympäristön toimialalle	47
2.4. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala	48
2.4.1. Varhaiskasvatus	49
2.4.2 Perusopetus	50
2.4.3 Toisen asteen koulutus	51
2.4.4 Ruotsinkieliset palvelut.....	53
2.4.5. Yhteenveto ja kehittämis ehdotukset kasvatuksen ja oppimisen toimialalle	54
3. KEHITTÄMISKOHTEET JA OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI	57
LÄHTEET	59

Julkaisija
Vantaan kaupunki
2/2025

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala
Hyvinvoinnin edistämisen asiantuntija Suvi Korhonen
Osallisuusasiantuntija Riikka Nenonen
Koordinaattori Tommi Ostrovskij

TIIVISTELMÄ SELKOKIELELLÄ

VANTAAN KAUPUNGIN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA VUODELLE 2025

Vantaan kaupungin vammaispoliittinen ohjelma on suunnitelma siitä, miten kaupunki vahvistaa vammaisten asukkaiden oikeuksien toteutumista.

Kaikilla on samat oikeudet

Kaikki Vantaan kaupungin asukkaat ovat yhdenvertaisia. Jokaisella on esimerkiksi oikeus osallistua, tehdä päätöksiä ja saada palveluja.

Vamma tai muu toimintarajoite ei saa olla esteenä. Vammaisten henkilöiden oikeudet on määritelty YK:n vammaissopimuksessa. Sopimus on ollut voimassa Suomessa vuodesta 2016.

Vantaalaiset ovat voineet vaikuttaa ohjelmaan vastaamalla kyselyyn verkkosivustolla www.osallistuvavantaa.fi. Vantaan vammaisneuvosto on ollut mukana tekemässä ohjelmaa.

Lähtökohtina osallisuus, esteettömyys ja yhteistyö

Vantaan vammaispoliittisessa ohjelmassa on kolme osaa. Ensin on tietoa vammaisten asukkaiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Sitten kerrotaan, ovatko Vantaan kaupungin palvelut

YK:n vammaissopimuksen mukaisia.
Lopuksi on kehittämisehdotuksia,
joiden avulla vammaisten henkilöiden oikeudet
voivat toteutua paremmin.

Tietyt aiheet korostuivat,
kun ohjelmaa varten kerättiin tietoa ja näkemyksiä.

On tärkeää parantaa vammaisten asukkaiden mahdollisuuksia
elää samanlaista elämää kuin muutkin.
Vantaan kaupungilta toivottiin
lisää mahdollisuuksia erilaisiin harrastuksiin,
opiskeluun ja työkokeiluihin.
Myös esteettömiä tiloja toivottiin lisää.

Yksi toive oli saavutettavuus,
esimerkiksi viittomakielen tai tekstin tulkkaus.
Saavutettava tieto helpottaa tiedon saamista
esimerkiksi siitä,
millaisia päätöksiä kaupungin päättäjät tekevät.

Tärkeä havainto oli myös se,
että Vantaan täytyy tehdä yhteistyötä
Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa.
Vammainen henkilö tarvitsee usein hyvinvointialueen palveluja,
jotta hän voi osallistua Vantaan kaupungin järjestämään toimintaan.
Tällainen palvelu voi olla esimerkiksi
henkilökohtainen apu tai kuljetuspalvelu.

Kaupungin ja hyvinvointialueen täytyy
kehittää yhteistä viestintää
ja tehdä yhteistyötä myös
potilasjärjestöjen ja vammaisjärjestöjen kanssa.

Kehittämiskohteet vuodelle 2025

Jokaisella Vantaan kaupungin toimialalla on kehittämiskohde Vantaan vammaispoliittisessa ohjelmassa. Kun kehittämiskohteet valittiin, kuunneltiin Vantaan vammaisneuvoston mielipiteitä.

Tutustu kehittämiskohteisiin:

Konsernijohdon ja elinvoiman toimialalla

parannetaan kaupungin verkkopalvelujen saavutettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Esimerkiksi selkokieltä käytetään yhä enemmän. Vammaiset henkilöt otetaan huomioon, kun suunnitellaan uusia palveluja.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla

palveluissa otetaan huomioon paremmin ne asiakkaat, joilla on neuropsykiatrisia haasteita eli ymmärtämisen tai vuorovaikutuksen vaikeuksia. Työntekijöiden tietoa ja osaamista neuropsykiatrisista haasteista lisätään.

Kaupunkiympäristön toimialalla

parannetaan vanhojen toimitilojen esteettömyyttä.

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla

vahvistetaan niiden työntekijöiden osaamista, jotka työskentelevät vammaisten lasten kanssa. Työntekijät saavat koulutusta siitä,

miten toimia erilaisissa hankalissa tilanteissa.

Tavoitteena on myös,
että henkilökunta pysyy pitkään samana.

Vuoden 2025 jälkeen arvioidaan,
miten hyvin kehittämiskohteet ovat toteutuneet.

Vammaispoliittinen ohjelma on osa
hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Vantaalla.
Vantaan kaupungin hyvinvoinnin edistämisen asiantuntija
ja vammaisneuvoston koordinaattori seuraavat,
että vammaispoliittista ohjelmaa noudatetaan
ja muutoksia tehdään.

Vammaispoliittinen ohjelma lisätään liitteeksi
Vantaan kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2023–2025.

Tiivistelmälle on myönnetty Selkokeskuksen selkotunnus.

SAMMANDRAG

Vanda stads funktionshinderspolitiska program 2025

Det funktionshinderspolitiska programmet beskriver hur rättigheterna för Vandabor med funktionsnedsättning tillgodoses ur Vanda stads synvinkel. Programmet fogas som bilaga till Vanda stads välfärdsplan 2023–2025. År 2016 ratificerade Finland FN:s internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (nedan FN:s funktionshinderkonvention) och dess fakultativa protokoll till att utgöra en del av den nationella lagstiftningen.

Vanda stads råd för personer med funktionsnedsättning har följt programarbetet. Som stöd vid beredningen av programmet gjordes en webbenkät på plattformen osallistuvavantaa.fi. Programmet består av tre olika delar: I den första delen sammanställs tillgänglig statistik om personer med funktionsnedsättning, om författningsgrunden och om kontaktytan med Vanda och Kervo välfärdsområde. I den andra delen sammanställs de utredningar som Vanda stads verksamhetsområden utfört mellan hösten 2022 och hösten 2023 om hur FN:s funktionshinderkonvention tillgodoses i Vanda stad. De ursprungliga utredningarna har uppdaterats efter behov under 2024. I den tredje delen beskrivs utvecklingsobjekten samt uppföljningen och utvärderingen av programmet. Utvecklingsobjekten baserar sig på verksamhetsområdenas utredningar, enkätresultat och observationer som rådet för personer med funktionsnedsättning har gjort.

I programarbetet lyfte man fram aspekter som gäller delaktighet, tillgänglighet, utbildning, sysselsättningstjänster och fritid, som bör beaktas för att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning ska tillgodoses på bästa möjliga sätt. Man efterlyste mångsidiga möjligheter till hobbyer, arbetsprövning, ökad tillgänglighet till stadens tjänster och jämlikhet i fråga om att hålla sig uppdaterad om beslutsfattandet och delta i det. Användningen av teckenspråkstolkar, textning av möten och tydlig ljudåtergivning är exempel på faktorer som underlättar. En central observation är att staden tillsammans med Vanda och Kervo välfärdsområde ska göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att få sina rättigheter uppfyllda. För att en person ska kunna delta i verksamhet som ordnas av staden behöver han eller hon ofta stödtjänster som välfärdsområdet sköter (t.ex. personlig assistans eller färdtjänst). Den gemensamma kommunikationen och informationen med välfärdsområdet ska utvecklas och patientorganisationer och organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning ska involveras i stor utsträckning.

För varje verksamhetsområde i staden har man valt ett utvecklingsobjekt för 2025.
Genomförandet av utvecklingsobjekten bedöms i slutet av programperioden.

Verksamhetsområde	Utvecklingsobjekt	Mätare	Tidsplan
Verksamhetsområdet för koncernledning och livskraft	Stadens digitala tjänster görs kognitivt mer tillgängliga och lättlästa. Vid planeringen av nya tjänster beaktas personer med funktionsnedsättning.	De digitala tjänsterna är tillgängliga inom alla verksamhetsområden.	2025
Verksamhetsområdet för stadskultur och välfärd	Personer med neuropsykiatriska utmaningar beaktas bättre i stadens tjänster. Kompetensen och medvetenheten om dem ökas.	En utvärdering av de åtgärder som vidtagits.	2025
Stadsmiljöns verksamhetsområde	Vi förbättrar alltid tillgängligheten i stadens lokaler i samband med totalrenoveringar utifrån auditeringar av underhållet i lokalerna. Vid förbättringen av tillgängligheten beaktas den utredning som utfördes 2023 om induktionsslingornas skick och underhållsbehov.	En utvärdering av de 2024–2025 genomförda totalrenoveringarna ur ett tillgänglighetsperspektiv.	2025
Verksamhetsområdet för fostran och lärande	Varaktigheten och kompetensen hos dem som arbetar med barn med funktionsnedsättning stärks. Personalens kompetens ökas genom utbildning som särskilt fokuserar på att förebygga utmanande kundsituationer och hantera sådana situationer.	Antalet utbildningar som riktar sig till personalen, undervisningspersonalens behörighet samt antalet ordinarie anställda av alla arbetstagare.	2025

Det funktionshinderspolitiska programmet uppföljs som en del av arbetet för att främja välfärd och hälsa. För uppföljningen ansvarar en sakkunnig inom främjande av välfärd samt koordinatör för rådet för personer med funktionsnedsättning. I uppföljningen och utvärderingen deltar Vanda stads råd för personer med funktionsnedsättning.

1. JOHDANTO

Vantaan vammaispoliittisen ohjelman 2025 tavoitteena on vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista kaikilla Vantaan kaupungin toimialoilla. Vantaan kaupunginhallitus päätti 20.6.2022 vammaispoliittisen ohjelman laatimisesta. Ohjelma on osa Vantaan kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa 2023–2025.

Vammaisneuvosto teki Vantaan kaupungin toimialoille selvityspyynnön keväällä 2022, joka koski YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen (myöhemmin käytetään nimeä YK:n vammaissopimus) toteutumista Vantaan kaupungin toimialoilla. Vantaan vammaisneuvosto halusi selvittää, kuinka YK:n vammaissopimusta aiotaan edistää kullakin toimialalla ja mitä olemassa olevia hyviä käytänteitä on jo olemassa.

Tämä ohjelma koostuu kolmesta osasta. Ensimmäiseen osaan on koottu saatavilla olevaa tilastotietoa vammaisista henkilöistä, säädöspohjasta ja yhdyspinnasta Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa. Toiseen osaan on koottu Vantaan kaupungin toimialojen syksyjen 2022 ja 2023 välisenä aikana tekemien selvityksien koonti siitä, kuinka YK:n vammaisten oikeuksien sopimus toteutuu Vantaan kaupungilla. Alkuperäisiä selvityksiä on tarvittaessa päivitetty vuoden 2024 aikana. Kolmannessa osassa on kuvattu kehittämiskohteet sekä ohjelman seuranta ja arviointi. Kehittämiskohteiden pohjana ovat toimialojen tekemät selvitykset, kyselyn tulokset sekä vammaisneuvoston tekemät huomiot.

Ohjelman valmistelun tueksi toteutettiin kysely osallistuvavantaa.fi-sivustolla, jolla kartoitettiin vantaalaisten vammaisten henkilöiden,

heidän omaistensa ja potilas- ja vammaisjärjestöjen näkökulmia vammaisten henkilön osallisuudesta, hyvinvoinnista ja toimintamahdollisuuksista Vantaalla. Kyselyyn saattoi vastata suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi 21.11.-7.12.2023 välisenä aikana. Tehdyn kyselyn vastaajien määrä (32 lähetettyä vastausta) ei riitä laajemman tilastollisen analyysin tekemiseen. Kyselyssä määrällisesti eniten kommentteja tuli koulutukseen, työllisyyteen ja erityisesti lasten harrastuksiin liittyen.

1.1. Tietoa vammaisista Vantaalla

Vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden määrää ei voida Vantaalla eikä valtakunnallisestikaan tarkkaan määritellä. Sitä arvioidaan monin eri tavoin esimerkiksi eri palveluiden käyttäjien, potilas- ja vammaisjärjestöihin kuuluvien määrän ja erilaisten tutkimusten pohjalta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2016) toteaa työikäisten kohdalla määrän vaihtelevan valtakunnallisesti 7–29 prosenttiin väestöstä. Joka tapauksessa, kun puhutaan vammaisista henkilöistä, puhutaan merkittävästä vähemmistöstä.

Lapsiasiavaltuutetun vuonna 2021 julkaisema tutkimuskokoelma kuvaa sitä, kuinka vamman kanssa elävien lasten ja nuorten oikeuksien täysimääräinen toteutuminen on vielä pitkän taipaleen päässä. Lapset ja nuoret kohtaavat arjessa lukuisia lähiympäristöön ja arjen sujuvuuteen vaikuttavia fyysisiä, asenteellisia ja normeihin liittyviä esteitä. Fyysiset esteet ovat hyvin konkreettisia asioita, esimerkiksi kynnyksiä, vaikeapääsyisiä tai ahtaita kulkuneuvoja, puuttuvia apuvälineitä tai väkivaltaa. Asteelliset esteet havaitaan esimerkiksi kiusaamisena, ulossulkemisena, häirintänä tai haluttomuutena purkaa fyysisiä tai normatiivisia esteitä. (Lapsiasiavaltuutetun toimisto 2021.)

Väestötutkimukset osoittavat, että Covid19-pandemian aikana toimintarajoitteisten aikuisten hyvinvointi heikkeni yleisemmin kuin muun väestön. Epäsuotuisia hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia havaittiin niin kuulon, näön, oppimisen/muistin kuin liikkumisen rajoitteita kokevilla ihmisillä. Esimerkiksi yksinäisyys, univaikeudet, huolet tartunnasta sekä heikentynyt taloudellinen tilanne korostuivat toimintarajoitteisten aikuisten arjessa. Lisäksi psyykkinen kuormittuneisuus lisääntyi muuta väestöä enemmän. Terveelliset ruokailutottumukset ja liikunta ovat esimerkkejä elintavoista, jotka heikkenivät toimintarajoitteisilla ihmisillä enemmän kuin muilla. Huonoin tilanne oli usein henkilökohtaista apua tarvitsevilla vammaisilla ihmisillä ja toimintarajoitteisilla maahanmuuttajilla. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023.)

Tutkimustulosten (Teittinen, A. & Vesala, H., 2022) mukaan vammaiset ihmiset kokevat syrjintää läpi elämän aina esikoulusta peruskouluun ja opiskeluihin. Lähes puolet vastanneista on kokenut syrjintää liittyen eniten koulutukseen ja opiskeluun liittyviin mukautuksiin. Useimmiten syrjintää ilmoittivat kokeneensa tällä hetkellä koulussa tai opiskelemassa olevat ja alle 25-vuotiaat. Muita syrjintäkokemuksia ovat aiheuttaneet koulutukseen pääsy, kieleen ja kommunikaatioon liittyvät ongelmat sekä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvät ongelmat.

Vantaan kaupungilla ei ole tällä hetkellä kaupunkitasoisesti koordinoitua omaa tietotuotantoa vammaisiin tai toimintarajoitteisiin henkilöihin liittyen. Siten kokonais kuvan luominen vantaalaisten vammaisten ja muiden erityistarpeiden henkilöiden määrästä ja heidän tarpeistaan on haastavaa. Toimialoilla on yksittäisten palveluiden tai toimintojen osalta kerättyä informaatiota.

Valtakunnallisesti rekistereistä saatava vammaisia sosiaali- ja terveystalvelujen käyttäjiä koskeva tieto on etupäässä suoritepohjaista tietoa sosiaali- ja terveystalveluiden vammaistalvelujen käytöstä. Hyvinvointialueuudistusten myötä tieto sosiaali- ja terveystalveluita käyttävistä henkilöistä siirtyi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle.

Alle 16-vuotiaan vammaistukea sai syyskuussa 2024 Vantaalla 2075 henkilöä. 16 vuotta täyttäneen vammaistukea sai syyskuussa 2024 Vantaalla 656 henkilöä. Eläkettä saavan hoitotukea sai syyskuussa 2024 Vantaalla 4526 henkilöä. (Kansaneläkelaitos, Vammaistukien saajat ja maksetut etuudet 2024.)

Vuoden 2024 tammikuun ja syyskuun välisenä aikana tulkkautalveluihin oikeutettuja henkilöitä (kuulovammaisia, puhevammaisia tai kuulonäkövammaisia henkilöitä) Vantaalla oli 311 henkilöä. Heistä 183 on käyttänyt tulkkautalveluita. (Kansaneläkelaitos, Vammaisten tulkkautalveluihin oikeutetut ja palvelun käyttäjät 2024.)

1.2. Vammaisten henkilöiden oikeuksien säädöspohjasta

Perustuslain (731/1999) § 6:ssä todetaan, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista vahvistavat myös osaltaan esimerkiksi hallintolaki (434/2003) ja kuntalaki (410/2015).

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) kieltää kaikenlaisen syrjinnän. Laissa § 8 yhdeksi syrjimättömyysperusteista määritellään vammaisuus. Syrjintää on muun muassa välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä. Yhdenvertaisuuslaissa säädetään § 15 myös kohtuulliset mukautukset ihmisten yhdenvertaisuuden mahdollistajana.

Suomen valtio ratifioi vuonna 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen, jonka myötä Suomi sitoutuu edistämään valtiona sopimuksen toimeenpanemista kansalliseen lainsäädäntöön. Sopimus vahvistaa henkilön subjektiutta oikeudenhaltijoina. YK:n vammaissopimuksen toimeenpano vaatii myös kunnallista ja hyvinvointialueen tasoista toimeenpanoa, jotta sopimus toteutuu arjen tasolla. Vantaan kaupunki pyrkii edistämään sopimuksessa mainittuja kollektiivisia oikeuksia (esim. esteettömyys) ja subjektiivisia oikeuksia (mukaan lukien kohtuulliset mukautukset).

Uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan 1.1.2025. Laki sisältää säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista. Kehitysvammalakiin jäi vain itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista sekä tahdosta riippumatonta erityishuoltoa koskevat säännökset. Uudistuksen tavoitteena on toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa; ehkäistä ja poistaa esteitä, jotka rajoittavat vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja osallistumisen toteutumista yhteiskunnassa; tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista ja turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut. Tarkoituksena on, että vammaisen henkilö voi

saada yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa palvelua diagnoosista riippumatta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025.)

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat teemoina lainsäädännön näkökulmasta kehittyneet viime vuosina merkittävästi. Taustalla ovat Euroopan Unionin saavutettavuus- ja esteettömyysdirektiivit, jotka on pantu täytäntöön kansallisesti lailla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) (ns. digipalvelulaki) ja valtioneuvoston asetuksena rakennusten esteettömyydestä (241/2017) (ns. esteettömyysasetus). Esteettömyysasetus perustelumuihin on osa vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen kansallista toteutusta.

1.3. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen mukanaan tuomat muutokset

Vuoden 2023 alusta kaikkien vantaalaisten lakisääteiset sosiaali- ja terveysterveyst palvelut sekä pelastustoimen palvelut siirtyivät Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vastuulle. Kunnalla on kuitenkin edelleen velvoite kaikessa toiminnassaan huomioida, että henkilöt, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, voivat osallistua kunnan toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa esteettömyyden ja saavutettavuuden huomiointia kaikessa toiminnassa sekä kohtuullisia mukautuksia, jotta esimerkiksi kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut ovat yhdenvertaisesti kaikkien saavutettavissa ja niiden toimintoihin osallistuminen on mahdollista ja mielekästä. (Vantaan kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2023–2025).

Hyvinvointialueen organisaatio jakautuu seuraaviin toimialoihin: lasten, nuorten ja perheiden palvelut, aikuissosiaalityön ja vammaispalvelut,

vanhusten palvelut, terveydenhuollon palvelut ja pelastustoimen palvelut (Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen organisaatio, luettu 31.1.2025). Yhteistyötä hyvinvointialueen toimialojen sekä kaupungin palvelualueiden kanssa tehdään monin eri tavoin. Yhteistyöstä käytetään usein nimitystä yhdyspinnat, jolla tarkoitetaan erityisesti palveluita, joita toteutetaan kunnan ja hyvinvointialueen välisenä yhteistyönä. Esimerkiksi koulujen opiskeluhuolto on siirtynyt hyvinvointialueen toteutettavaksi, mutta sitä toteutetaan kiinteässä yhteistyössä perusopetuksen ja toisen asteen henkilöstön kanssa. Oppivelvollisuus on laajentunut ja toisen asteen opinnoista on tullut maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Tämä on tärkeä huomioida myös vammaisten nuorten kohdalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän selvityksen (2023) mukaan opiskeluhuoltopalveluja tulee kehittää vastaamaan vammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalvelujen saatavuutta. Tietoa tukipalveluista ja niiden saatavuudesta tulisi olla riittävästi saatavilla myös vammaisille henkilöille, huoltajille ja koulutuksen järjestäjille. On tärkeää vahvistaa myös kuraattoreiden, psykologien ja opiskeluterveydenhuollon osaamista tukipalveluiden tarpeiden tunnistamisessa ja toteuttamisessa. Tärkeää on myös kehittää vammaisten opiskelijoiden tukipalvelujen koordinointia ja yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välillä.

Yhdyspintatyöllä pyritään varmistamaan, että palvelut pysyvät ennallaan uudistuksesta huolimatta. Hyvinvointialue laatii yhteistyössä kaupunkien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa valtuustokausittain lakisääteisen alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman,

johon sisältyy alueellinen vammaispoliittinen ohjelma. (Alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023–2025.)

1.4. Vammaisneuvosto ja vammaisjärjestöt

Vammaisliike korostaa, että vammaispoliittiseen työhön tulee ottaa aina mukaan vammaiset henkilöt ja vammaisjärjestöt. Kuntalain (410/2015) § 28:n määrittelemä Vantaan kaupungin vammaisneuvosto on ollut mukana vammaispoliittisen ohjelman valmistelussa.

Vammaisneuvosto on vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu vaikuttamistoimielin, jonka tehtäviin kuuluu esimerkiksi vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksien edistäminen, vammaispalvelujen ja muiden tukitoimintojen kehityksen seuraaminen sekä lausuntojen antaminen vammaisia henkilöitä koskevissa asioissa. Lisäksi neuvosto osallistuu vammaisiin henkilöihin kuuluvan väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen arviointiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Vammaisneuvosto koostuu potilas- ja vammaisjärjestöjen edustajista ja se valitaan kahden vuoden välein järjestettävässä erillisessä vaalikokouksessa. Kokouksessa Vantaalla toimivien potilas- ja vammaisjärjestöjen on mahdollisuus asettaa ehdolle edustajiaan. Näistä ehdolle asetetuista valitaan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja 12 vammaisneuvoston jäsentä, jotka kaupunginhallitus nimeää.

Vammaisneuvostossa on mukana myös pysyvät edustajat kaikilta kaupungin toimialoilta, jotka osaltaan huolehtivat siitä, että tieto eri toimialoilla tapahtuvista asioista kulkeutuu vammaisneuvostolle. Vammaisneuvostossa on myös mukana kaupunginhallituksen edustaja.

Vammaisneuvosto tekee yhteistyötä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisneuvoston kanssa. Hyvinvointialueen vammaisneuvosto koostuu tällä hetkellä kuudesta Vantaan vammaisneuvoston ja kolmesta Keravan vammaisneuvoston jäsenestä (Vaikuttamistoimielimet, luettu 31.1.2025).

Järjestöillä ja seurakunnilla on myös merkittävä rooli kumppanina erilaisilla yhdyspinnoilla kaupungin eri palveluissa. Vantaalla kolmas sektori tekee merkittävää täydentävää työtä myös erityisryhmien, kuten vammaisten henkilöiden kanssa.

1.5. Tärkeimmät käsitteet

Vammaisuus

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2016/27) määrittelee vammaisuuden seuraavasti:

“Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.”

Nykyisin on siirrytty lääketieteellisestä, henkilön diagnoosia, vammaa ja sen kuntouttamista korostavasta ajattelutavasta vähitellen sosiaaliseen malliin vammaisuuden kuvaamisessa. Sosiaalisessa mallissa vammaisuus ymmärretään henkilön suhteena ympäröivään yhteiskuntaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, vammaispalveluiden käsikirja.)

Esteettömyys ja saavutettavuus

Termejä esteettömyys ja saavutettavuus käytetään usein synonyymeina toisilleen. Invalidiliitto (2023) määrittelee esteettömyyden ensisijaisesti koskemaan lähinnä fyysistä ympäristöä, kuten rakennuksia, ulkoalueita ja julkisia liikennevälineitä. Saavutettavuudella tarkoitetaan abstraktimpaa ja aineettomampaa ympäristöä, kuten tietoa, verkkosivuja, palveluja ja asenteita. **Kognitiivisella saavutettavuudella** tarkoitetaan verkkoon tuotettavien sisältöjen ymmärrettävyyttä, selkeyttä ja helppokäyttöisyyttä (Kehitysvammaliitto/Papunet-verkkopalvelu).

Kohtuulliset mukautukset

Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325).

Neuropsykiatriset haasteet

Nepsy on lyhenne neuropsykiatrisista haasteista, jotka johtuvat aivotoiminnan rakenteellisesta ja toiminnallisesta poikkeavuudesta. Neuropsykiatrisia vaikeuksia ovat esimerkiksi ADHD ja ADD, Aspergerin oireyhtymä ja muut autismikirjon häiriöt, kehityksellinen kielihäiriö sekä Touretten oireyhtymä. (Näenepsy 2023.)

Inkluusio

Sitra määrittelee (2023) inklusion mukaan kuulumisena ja osallisuutena esimerkiksi johonkin toimintaan, palveluun tai organisaatioon. Kuinka näihin sisällytetään ihmisiä, jotka saattaisivat muuten jäädä ulkopuolelle tai tulla marginalisoiduksi. Inklusiivinen opetus on opetus- ja kulttuuriministeriön (2021) mukaan periaate, joka edellyttää sekä järjestelmän että toimintarakenteiden kehittämistä ja samalla myös sellaisen toimintakulttuurin ja pedagogisten menetelmien kehittämistä, jotka edistävät kaikkien oppilaiden onnistumista opinnoissaan sekä hyvää kasvua ja kehitystä. Opetus järjestetään siten, että jokainen oppilas saa riittävän ja oikea-aikaisen tuen oppimiselleen ja muulle kasvulleen. Opetusta järjestettäessä selvitetään aina ensin lähikoulun mahdollisuudet erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opettamiseen.

2. YK:N VAMMAISSOPIMUKSEN TOTEUTUMINEN VANTAAN KAUPUNGILLA

YK hyväksyi vuonna 2006 vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (YK:n vammaissopimus). Sopimuksen keskeiset periaatteet ovat yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus, vammaisten henkilöiden osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan sekä esteettömyys ja saavutettavuus.

Tähän osioon on kuvattu nykytilaa siitä, kuinka YK:n vammaissopimus toteutuu Vantaan eri toimialoilla. Jokaisen toimialan osuuden päättää yhteenveto, jossa kuvataan keskeiset kehittämiskohteet sekä tuodaan esiin vammaisneuvoston sekä kyselyyn vastanneiden näkemyksiä.

2.1. Konsernijohdon ja elinvoiman toimiala

Konsernijohdon ja elinvoiman toimiala (KOJE) pitää sisällään henkilöstö- ja konsernipalvelut, kuntademokratian, talouden ja strategian palvelualueet sekä elinvoima-, työllisyys- ja kotoutumisen palvelut. Lisäksi toimialaan kuuluvat viestintä, sisäinen tarkastus ja kaupunginjohtajan tuki. Tällä toimialalla vammaispoliittiseen ohjelmaan kytkeytyvät mm. tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, viestinnän saavutettavuus, mahdollisuus osallistua päätöksentekoon sekä vammaiset henkilöt työllisyyspalveluiden asiakkaana.

2.1.1. Kuntademokratia

Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa todetaan, että tavoitteena on, että toteutamme yhdenvertaisuutta

edistäviä toimenpiteitä kaikissa palveluissamme, kehitämme digitaalista saavutettavuutta ja että rakennusten ja tilankäytön suunnitteluun otetaan työn alusta saakka mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulma. Vantaan kaupungilla varsinainen vammaisten henkilöiden osallistaminen palveluiden suunnitteluun ja päätöksentekoon tapahtuu pääosin muiden, varsinaisia palveluja tuottavien toimialojen toimesta.

“Vantaan kaupunki sitoutuu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen ja syrjimättömiin toimintatapoihin. Tämä edellyttää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä kaikessa päätöksenteossa ja kaikissa palveluissa.” (Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suunnitelma strategiakaudelle 2022–2025).

Kaupunginvaltuuston kokousten saavutettavuutta on lisätty Vantaa-kanavalla julkaistun suoran ja sinne tallennettavan lähetyksen lisäksi laatimalla kokouksessa käydystä keskustelusta kirjallinen versio, joka myös tallennetaan Vantaa-kanavalle. Tämä mahdollistaa käydyn keskustelun seuraamista myös niille, jotka eivät voi seurata lähetystä Vantaa-kanavalla.

Kaupunkiturvallisuus on tärkeä osa kuntademokratian palvelualueita. Turvallisuuteen vaikuttavia asioita huomioidaan kaikilla toimialoilla. Vantaan kaupungin turvallisuussuunnitelmassa 2021 on lähisuhdeväkivallan osalta haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien joukossa todettu yhtenä ryhmänä vammaiset. Monissa tutkimuksissa on todettu, että vammaisilla ja henkilöillä, jotka ovat toimintakyvyltään rajoitteisia, on useammin väkivallan kokemuksia kuin vammattomilla. Joidenkin tutkimusten mukaan yli puolet vammaisina syntyneistä tai

lapsena vammautuneista on kohdannut jonkinlaista väkivaltaa. Turvallisuussuunnitelman toimenpiteinä lähisuhdeväkivallalle erityisen alttiiden ihmisryhmien tunnistamista parannetaan peruspalveluissa ja varmistetaan johdonmukainen puheeksi ottaminen sensitiivisellä tavalla. Lisäksi lisätään tietoutta siitä, mihin avuntarvitsijoita ohjataan. Yhteistyötä tässä teemassa tehdään muun muassa Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa Väkivallaton Vake -toimintamallin avulla.

Turvallisuustyötä tehdään vahvassa yhteistyössä eri toimialojen ja organisaatioiden välillä. Eri koulutusasteilla on opiskeluhuollon henkilöstölle saatavilla erilaisia koulutuksia esimerkiksi lähisuhdeväkivallasta, joka kohdistuu vammaisiin henkilöihin. Riittävän henkilöstömäärän avulla kouluissa ja oppilaitoksissa turvataan turvallisuus ja estetään vaaratilanteiden syntyä sekä varmistetaan nopeasti tiloista poistuminen tai sisälle suojautuminen. Haasteet varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuudessa ovat tällä hetkellä merkittäviä.

2.1.2. Viestintä

Viestinnän saavutettavuutta on Vantaalla parannettu lisäämällä selkokielen käyttöä ja osaamista. Vantaan Sanomat ja Vantaan kaupunki ovat syksystä 2022 alkaneet julkaista yhdessä selkokielistä paikallislehteä, Selkovantaalaista. Lehti ilmestyy kerran kuussa ja siitä voi lukea ajankohtaisista Vantaan asioista, tapahtumista ja ihmisistä selkosuomeksi. Lehti on Vantaan ensimmäinen lehti selkosuomeksi. Selkovantaalainen jaetaan jokaiseen kotiin ilmaiseksi Vantaan Sanomien kanssa. Lehden voi myös itse hakea Vantaan Sanomien noutopisteistä sekä useista Vantaan kaupungin asiointipaikoista, esimerkiksi kirjastosta, Vantaa-infosta tai asukastiloista.

Selkovantaalainen sai vuonna 2023 Kotimaisten kielten keskuksen myöntämän vuoden Selväsananainen-palkinnon, joka myönnetään selkokielisyyden edistämisestä.

Vantaan kaupunki on aloittanut vuonna 2023 selkokielen kouluttamisen henkilöstölle. Koulutuksia järjestetään yhdessä Selkokeskuksen kanssa. Selkokielisyyttä lisätään myös kaupungin erilaisiin ohjelmiin, esimerkiksi hyvinvointisuunnitelmaan 2023–2025 on tuotettu erillinen selkokieline tiivistelmä. Kaupungin verkkosivuilta löytyy myös oma osionsa, Vantaan palvelut selkosuomeksi.

Digitaalisen saavutettavuuden eteen on tehty viime vuosina paljon töitä. Digitaalisten palveluiden saavutettavuudesta on säädetty laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Laki säättää vaatimuksista, jotka digipalveluiden eli verkkosivustojen ja mobiilisovellusten tulee täyttää. Vaatimusten tavoitteena on varmistaa, että verkko- ja mobiilipalveluja voidaan käyttää erilaisilla avustavilla teknologioilla (kuten näkövammaisten käyttäjien ruudunlukuohjelmat), erilaiset käyttäjät pääsevät sisältöön käsiksi ja pystyvät käyttämään toimintoja mahdollisista rajoitteista huolimatta ja että sisältö toistuu oikein eri päätelaitteilla.

Saavutettavuusvaatimusten toteutuminen on otettu huomioon nykyisin käytössä olevissa kaupungin verkkosivustoissa. Verkkosivustoista hyvin merkittävä osa on jo täysin saavutettavuusvaatimusten mukaisia. Valitettavasti vielä kaikissa digipalveluissa lain vaatimukset eivät täyty tietojärjestelmien kehittymättömyyksien vuoksi. Tietojärjestelmien toimittajiin pyritään vaikuttamaan saavutettavuusvaatimusten toteuttamiseksi. Mikäli tämä ei ole mahdollista, seuraavalla kerralla

tietojärjestelmiä kilpailutettaessa saavutettavuuskriteerit otetaan vähimmäisvaatimuksiksi.

2.1.3 Työllisyyden ja kotoutumisen palvelut

Julkiset työvoimapalvelut siirtyivät pysyvästi kuntien järjestämisvastuulle 1.1.2025. Uusi lainsäädäntö rakentuu vammaisten oikeuksien kannalta samoille peruslähtökohdille kuin aiempi lainsäädäntö. Mahdollisuutena voidaan pitää julkisiin työvoimapalveluihin liittyvien hankintatehtävien siirtymistä kunnille. Uudessa mallissa TYP-toiminta (työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu) korvautuu monialaisen tuen yhteistoimintamallilla (TYM), joka perustuu työttömyyden keston sijasta työttömän tosiasialliseen palvelutarpeeseen.

Yleinen lähtökohta työllisyyspalveluiden toimintaa määrittävässä lainsäädännössä on se, että painopiste on asiakkaan työkyvyssä tai osatyökyvyssä, ei hänen vammaisuudessaan. Julkista työvoima- ja yrityspalvelua tarjottaessa, kehitettäessä sekä siitä tiedotettaessa on aktiivisesti edistettävä yhdenvertaisuuden toteutumista sekä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa työmarkkinoilla (JTYPL § 1:8). Työnhakijan palvelutarpeesta otetaan huomioon muun muassa hänen työnhakuunsa ja työllistymisen edellytyksiin vaikuttava työ- ja toimintakyky (JTYPL § 2:11).

Vammaiset ja osatyökykyiset on tunnistettu Vantaan työllisyyden hoidossa tärkeäksi asiakaskohderyhmäksi. Vantaan kaupungin työllisyyspalveluissa vammaiselle asiakkaalle tarjotaan palveluita hänen yksilöllisen tarpeensa perusteella asiakkaalle nimetyltä omalta työllisyysasiantuntijalta. Asiakkaalla on mahdollista saada asiointitulkkauksia, ja hänellä on myös mahdollista saada vamman tai osatyökykyisyyden perusteella hänelle räätälöityjä palveluita.

Henkilöasiakkaille suunnattuja pääasiallisia palveluita ovat työnvälitys, työ- ja koulutusvaihtoehtojen esittely sekä avoimien työpaikkojen esittely. Vammaisella on myös mahdollista saada työnantajapalvelusta tietoa ja tukea yrittäjyyteen, mikäli yrittäjyys kiinnostaa häntä.

Ohjaaminen monialaisen tuen yhteistoimintamalliin (TYM) on mahdollista, jos vammaisen asiakkaan työllistyminen edellyttää työllisyyspalveluiden, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen ja Kelan järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden yhteensovittamista. Aktivointisuunnitelmaan tai monialaiseen työllistymissuunnitelmaan on mahdollista sisällyttää kuntouttavaa työtoimintaa, jonka järjestää Vantaan ja Keravan hyvinvointialue. Työllisyyspalvelut tekee aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa, ja osapuolten välistä yhteistyötä edistämään on laadittu yhdyspintasopimus. Työvalmennus Virtaamo on työllisyyspalveluiden vammaisia asiakkaita koskeva keskeinen yhteistyökumppani hyvinvointialueella.

Työllisyyspalvelut koordinoi kaupungin sisäistä palkkatukityöllistämistä. Yrityksen tai järjestön on mahdollista hakea vantaalaisen palkkatukioikeutetun työttömän työllistämiseen erillistä kaupungin myöntämää Työllistämisen Vantaa -lisää.

Työllisyyspalvelut osallistuu hankkeisiin, joilla lisätään henkilöstön osaamista moninaisen asiakaskunnan ohjaamisessa. Tästä esimerkkinä TEOT-hanke (tunnista, ennaltaehkäise, ohjaa ja tue moniammatillisesti osatyökykyisiä), jossa luotiin sähköinen palvelukäsikirja asiakasohjauksen tueksi. Osaamisen kehittäminen tiiviiksi osaksi työnhakijoiden palvelua yhdessä paikallisten oppilaitosten kanssa on myös yksi tavoite. Näissä osaamisen kehittämisen prosesseissa huomioidaan erilaisten asiakasryhmien tarpeita.

Haasteena henkilöstön monipuolisessa perehdyttämisessä ja kouluttamisessa on vammaisten henkilöiden moninaisuus.

Työllisyyspalvelut tekee myös yhteistyötä alueen yritysten kanssa rekrytointihalukkuuden lisäämiseksi ja esteiden poistamiseksi. Työllisyyspalvelut kerää yritysten luvalla tietoja myönteisesti vammaisten ja osatyökykyisten työllistämiseen suhtautuvista yhteisöistä. Kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi työllisyyspalvelut pyrkii muuttamaan työnantajien mahdollisia ennakkoasenteita.

2.1.4. Yhteenveto ja kehittämis ehdotukset konsernijohtoon ja elinvoiman toimialalle

Kaupungin näkökulmasta olisi tarpeellista saada enemmän kokemuspohjaista tietoa vammaisten henkilöiden osallisuudesta, hyvinvoinnista ja toimintamahdollisuuksista Vantaalla tiedolla johtamisen tueksi. Yksilön kohdalta tämä on myös merkittävää, sillä vammaisuutta ja vammaisia henkilöitä koskevan tiedon saatavuus ja tunnettuus voi myös lisätä yksittäisen vammaisen henkilön tai ryhmän itsetuntemusta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos peräänkuuluttaakin sellaisten indikaattorien luomista, jotka kuvaisivat suoritteiden lisäksi vammaisten henkilöiden palveluntarvetta ja sen täyttymistä sekä palvelujen vaikutuksia vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen osallisuuden ja osallistumisen toteutumiseen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

Ohjelman valmistelun yhteydessä nousi esiin, ettei Vantaan kaupungilla kerätä ja koordinoita kaupunkitasoisesti vammaisiin henkilöihin liittyvää tietoa. Jotta vammaisten henkilöiden osallistumismahdollisuudet toteutuisivat entistäkin paremmin, tulisi lisätä keinoja hankkia enemmän kokemustietoa myös kaupungin palveluihin liittyen vammaisilta

henkilöiltä itseltään. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta tämä on yksi tärkeä kehittämiskohde, jotta vammaisten henkilöiden osallisuudesta, hyvinvoinnista ja toimintamahdollisuuksista voidaan saada riittävästi tietoa johtamisen tueksi. Tämä toisi kaupungille lisää mahdollisuuksia myös vammaisvaikutusten arviointiin. Myös muussa kaupunkitason tiedonkeruussa on hyvä miettiä, kuinka niiden avulla voi lisätä tietopohjaa vammaisten henkilöiden osalta. Kyselyn vastauksissa painotettiin, ettei vammaisia henkilöitä tule kohdella yhtenä ryhmänä. Kyseessä on heterogeeninen ja moninainen joukko eri-ikäisiä ja -taustaisia henkilöitä.

Jotta vammaisella henkilöllä on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ja saada tietoa, tulisi tiedottamisen eri tapoja ja kanavia miettiä saavutettavammiksi. Päätöksenteon puolella kokouksien saavutettavuuteen tulisi kiinnittää huomiota. Esimerkiksi kaupunginvaltuuston kokouksia pitäisi pystyä seuraamaan moninaisin tavoin. Vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden tulee myös pystyä osallistumaan kokouksiin täysipainoisesti. Esimerkiksi viittomakielen tulkkaus, tekstitulkkaus ja erilaiset tekstitykset sekä selkokieლის päätöstiedotteet ovat hyviä menetelmiä, joiden käyttöönottoa tulisi lisätä ja käyttöön liittyvää osaamista vahvistaa. Äänentoiston on oltava laadukasta ja selkeää, ja induktiosilmukat tulee olla asennettuna.

Vammaispoliittista ohjelmaa varten tehdyssä kyselyssä peräänkuulutettiin lisäksi yleisesti erilaisten osallisuuden kanavien tehostamista ja yhteistyön lisäämistä Vantaalla toimivien potilas- ja vammaisjärjestöjen kanssa. Selkosuomen käytössä on tehty jo kaupungissa edistysaskeleita. Selkosuomen käytön lisääminen tukee

myös laajasti esimerkiksi muunkielisten vantaalaisten mahdollisuutta saada tietoa.

Kaikki kaupungin digipalvelut eivät vielä täysin ole lain saavutettavuusvaatimusten mukaisia. Saavutettavuusvaatimukset on otettava seuraavien järjestelmien kilpailutuksissa vähimmäisvaatimuksiksi. Digipalveluiden saavutettavuuteen vaikuttavat myös muut asiat kuin tekniset ominaisuudet. Yleinen huoli on digipalveluiden kehittämistyössä siinä, keiden toimesta uudet verkkosivut ja sovellukset suunnitellaan. Vammaiset henkilöt tulee ottaa mukaan näidenkin palveluiden suunnitteluun ja testaamiseen jo varhaisessa vaiheessa.

Vammaiset henkilöt ovat alttiita väkivallalle ja hyväksikäytölle useammin kuin muut ihmiset. Väkivallan muotojen yleisyys vaihtelee sukupuolittain. Vammaiset miehet kokevat enemmän fyysistä väkivaltaa ja vammaiset naiset puolestaan kokevat todennäköisemmin seksuaalista väkivaltaa sekä kumppanin tekemää väkivaltaa. On arvioitu, että kehitysvammaisilla naisilla on 4–10-kertainen riski kokea seksuaalista väkivaltaa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2022.) Turvallisuuden näkökulmasta ohjelmaa varten tehdyssä kyselyssä nousi esiin, että uhka- ja väkivaltatilanteisiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota.

Ohjelmatyössä nousi esiin se, että mahdollisuus osallistua kaupungin palveluihin ja toimintaan vaatii usein myös muiden oikeuksien toteutumista ja toimia muilta organisaatioilta, kuten hyvinvointialueelta tai Kansaneläkelaitokselta (Kela). Jos henkilö ei saa hyvinvointialueen kuljetuspalveluiden kautta kyytiä tai henkilökohtaista avustajaa, ei hän

voi osallistua kaupungin järjestämään kulttuuritapahtumaan. Jos taas viittomakielen tulkki esimerkiksi Kelan kautta jää saamatta, ei henkilöllä ole tosiasiallista mahdollisuutta osallistua esimerkiksi päätöksentekoon tai harrastustoimintaan.

Hyvinvointialue-uudistuksessa sosiaali- ja terveysterveyst palvelut sekä pelastuspalvelut siirtyivät Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle. Yksittäinen kuntalainen ei kuitenkaan välttämättä ymmärrä tai hahmota arjessa, onko palvelu kaupungin vai hyvinvointialueen vastuulla. Jos sosiaali- ja terveysterveyst palveluissa on haasteita, kääntyy asiakas helposti siinäkin tilanteessa kaupungin suuntaan hakemaan vastauksia. Tämä nousee esiin ohjelmaa varten tehdyn kyselyn vastauksissa. Yhteistyö ja vuoropuhelu hyvinvointialueen kanssa pitää vammaisiin liittyvissä asioissa varmistaa.

Vaikka kaupungin tuottamia palveluita on esimerkiksi koottu yhteen kaupungin verkkosivuille (www.vantaa.fi/fi/vammaisille), ei tieto toiminnasta välttämättä löydy aina perille. Ratkaisuksi tähän kyselyn vastauksissa ehdotetaan lisää yhteistä viestintää hyvinvointialueen kanssa, parempaa yhteistyötä vammaisjärjestöjen kanssa sekä erilaisten tiedotustilaisuuksien järjestämistä kaupungin tiloissa. Vantaan kaupungin ja hyvinvointialueen tulee yhteistyössä huolehtia vammaisten henkilöiden palveluiden sujuvuudesta ja tiedon kulusta. Esimerkkinä hyvästä kaupungin ja hyvinvointialueen yhteisestä käytännöstä on Vantaa-infoissa tapahtuva palveluohjaus, jonka avulla tieto kaupungin ja hyvinvoinnin palveluista löytyy samasta paikasta.

Kaupungin työllisyyspalvelut kokivat ison muutoksen, kun vastuu työllisyyspalveluiden järjestämisestä siirtyi kuntiin 1.1.2025. Työllisyyspalvelut näkevät mahdollisuutena sen, että julkisiin

työvoimapalveluihin liittyvät hankintatehtävät ovat siirtyneet kunnille muutoksen myötä. Vammaispoliittista ohjelmaa varten tehdyn kyselyn vastauksissa nousi toiveita siitä, että työkokeiluja pitäisi järjestää enemmän. Erilaisia työmahdollisuuksia tulisi olla enemmän ja monipuolisemmin tarjolla. Erityisesti kehitysvammaisten osalta peräänkuulutetaan oikean palkkatyön saamista. Palkkatuki- ja työkokeilupaiikkoja toivottiin myös julkiseen hakuun, mitä onkin jo toteutettu vanta.fi-sivustolla.

Kaupungilta toivotaan tiiviimpää ja vaikuttavampaa yhteistyötä lähialueella olevien vammaisille suunnattujen koulujen kanssa. Yksilöllinen työllistymissuunnitelma tulisi aloittaa jo peruskoulun viimeisellä luokalla. Se takaisi sen, että vammaisen nuori suuntautuu oikeaan paikkaan jatkossa. Peräänkuulutettiin myös lisää asennekasvatusta työpaikoille. Työtilojen ja asenteiden tulee tukea osaltaan vammaisten henkilöiden työllistymistä. Tätä työtä tehdään jo työllisyyspalveluissa, mutta työtä tulee jatkaa edelleen. Yksi mahdollisuus olisi lisätä yhteistyötä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisten työ- ja päivätoiminnan kanssa.

Konsernijohtoon ja elinvoiman toimialan kehittämiskohde	Mittari	Aikataulu
Kaupungin digipalveluiden kognitiivista saavutettavuutta ja selkokieli-syyttä parannetaan. Uusien palveluiden suunnittelussa huomioidaan vammaiset henkilöt.	Digipalvelut ovat saavutettavat kaikilla toimialoilla.	2025

2.2. Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala koostuu viidestä palvelualueesta: elinikäinen oppiminen, liikunta, kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoriso- ja yhteisöpalvelut sekä toimialan yhteiset palvelut. Tällä toimialalla vammaispoliittiseen ohjelmaan kytkeytyvät mm. mahdollisuus käyttää palveluita tasavertaisesti sekä osallisuus.

2.2.1. Elinikäinen oppiminen

Asukkaiden moninaisuuden huomioiminen palvelutarjonnassa on osa palvelualueen toimintakulttuuria. Vantaan aikuisopisto, kuvataidekoulu ja musiikkiopisto tarjoavat kaikentaustaisille mahdollisuuden opintoihin. Harrastusten Vantaa -toiminta puolestaan tarjoaa mahdollisuuksia myös erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten harrastamiseen, ja vammaisryhmät huomioidaan aktiivisesti osana kausisuunnittelua. Palvelualueen henkilöstön osaamista erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa työskentelystä pyritään hyödyntämään toiminnan kehittämisessä.

Vantaan aikuisopisto on järjestänyt viittomakielen kursseja ja kehitysvammaisille henkilöille suunnattuja kotitalouskursseja osana opintotarjontaansa. Mahdollisuutta järjestää vammaisten lasten muskaritoimintaa on tarkoitus selvittää. Taiteen perusopetuksen ryhmissä ei ole säännöllisesti käytettävissä kouluavustajaa. Sen sijaan vanhemmat ja henkilökohtaiset avustajat ovat tervetulleita mukaan opetustilanteisiin. Oppilaan tarvitseman tuen järjestämisestä sovitaan yksilökohtaisesti. Vammaisille henkilöille suunnatut toiminnot suunnitellaan ja laaditaan yhteistyössä vammaisia henkilöitä edustavien tahojen kanssa vammaisia henkilöitä kuullen. Opetustilojen fyysistä esteettömyyttä kehitetään.

Harrastusten Vantaa -toiminnan sovelletut harrastusryhmät on tarkoitettu henkilöille, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen vuoksi vaikeuksia osallistua yleisiin harrastusryhmiin. Vammaisille henkilöille suunnatut harrastussisällöt toteutetaan koulupäivän yhteydessä pääasiassa luokittain, jotta voidaan parantaa kyseessä olevan kohderyhmän mahdollisuutta osallistua harrastustoimintaan. Mukana ryhmissä ovat aina avustajat, jotta osallistuminen voi olla mahdollisimman täysipainoista ja yksilön henkilökohtaiset tarpeet huomioivaa. Harrastusten Vantaassa on ollut käynnissä erillinen kehityshanke (2023–2024) erilaisuuden ymmärryksen lisäämiseksi. Hankkeen aikana ja erityisesti sen tuloksilla on lisätty harrastustoimijoiden ja -ohjaajien tietoisuutta ymmärtää erilaisia olemassa olevia tarpeita sekä saamaan työkaluja toimia itse mahdollisimman avoimesti erilaisuutta kohdatessaan.

2.2.2 Liikunta

Palvelualueen henkilökuntaa on koulutettu ja koulutetaan jatkossakin ottamaan huomioon erilaisten toimintakykyjen tarpeet ja kohtaamaan erilaiset liikkujat. Soveltavan liikunnan parissa työskentelevä henkilöstö osallistuu ammattitaitonsa kehittämiseksi soveltavan liikunnan koulutuksiin ja verkostoitumistilaisuuksiin. Palvelualueella toteutetaan kartoituksia ja kyselyitä palvelutarjonnan kehittämiseksi. Soveltavan liikunnan toimintaympäristön kartoitus 2021 on toiminut lähtökohtana soveltavan liikunnan palvelujen kehittämiselle ja jatkossa liikkumiskysely toistetaan resurssien puitteissa. Palvelualueella tehdään soveltavan liikunnan strategista suunnittelua, joka perustuu arvioon soveltavan liikunnan palvelujen nykytilanteesta, kehittämistarpeista ja

käytettävissä olevista resursseista. Vantaan liikkumisohjelmassa kerrotaan tarkemmin toimenpiteistä myös soveltavan liikunnan osalta.

Liikunnan palvelualueella tarjotaan erityisryhmien liikuntaa henkilöille, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen vuoksi vaikeuksia osallistua yleisiin liikuntaryhmiin. Maksuttomat virtuaalijumpat mahdollistavat liikkumisen kotoa käsin niille, jotka eivät halua tai pysty osallistumaan yleisiin ohjattuihin ryhmiin. Erityisryhmille suunnattuihin liikuntaryhmiin on mahdollista osallistua yhdessä oman avustajan kanssa. Erityisryhmien liikkumista tuetaan diagnooseihin perustuvilla alennuskorteilla. Kortit oikeuttavat alennettuihin hintoihin sarja- ja kausikorteista sekä tietyissä tapauksissa sisältävät avustajaetuuden. Liikunnan palvelualueen tapahtumiin tuodaan soveltavan liikunnan kokeilupisteitä. Lajikokeilujen avulla tarjotaan tietoa soveltavasta liikunnasta sekä annetaan mahdollisuus asettua toimintarajoitteisen liikkujan asemaan esim. näkökyvyn simulaatiolasien avulla.

Uudet liikuntapaikat suunnitellaan esteettömiksi ja vanhoja tiloja parannetaan peruskorjausten yhteydessä esteettömämpään suuntaan. Liikuntapaikkojen esteettömyyskuvailua pyritään kehittämään kaupungin verkkosivuilla yhdessä viestinnän kanssa. Tällä hetkellä esteettömyystiedot ovat saatavilla kaikkien uimahallien osalta, mutta muiden sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen osalta on puutteita. Tikkurilan ja Myyrmäen uimahalleissa on erityisryhmille suunnattuja sauna-, uinti- ja kuntosalivuoroja, jotka antavat omatoimisen liikunnan mahdollisuuden niille, jotka eivät voi käyttää yleisiä tiloja tai vuoroja.

Soveltavaa liikuntaa kehitetään myös erilaisissa hankkeissa. Erityisen hyvää liikuntaa -hankkeessa on kehitetty olemassa olevia soveltavan liikunnan palveluita ja luotu uutta toimintaa erityisryhmiin kuuluville kuntalaisille yhteistyössä yhdistysten kanssa. Soveltavan liikunnan kohdeavustusta voivat hakea toimijat, jotka järjestävät harrasteliikuntatoimintaa vammaisille, sairaille tai toimintakyvyltään heikentyneille henkilöille ja muille, joille toiminnan järjestäminen edellyttää soveltamista tai erityisosaamista. Yhdistyksille on järjestetty soveltavan liikunnan starttikoulutus madaltamaan kynnystä kaikille avoimen seuratoiminnan toteuttamiseksi.

2.2.3 Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Moninaisuuden huomioiminen on osa palvelualueen palvelutarjontaa. Palvelualueella lisätään tietoisuutta vammaisista henkilöistä kouluttamalla henkilökuntaa vammaisuudesta ja vammaisten henkilöiden oikeuksista ja heidän kohtaamisestaan sekä esteettömyydestä ja saavutettavuudesta. Palvelualueella pyritään parantamaan vammaisten henkilöiden työllisyyttä lisäämällä tietoisuutta vammaisten henkilöiden kyvyistä ja rekrytoimalla vammaisia sopiviin tehtäviin.

Vantaan kaupunginkirjastoon hankitaan monenlaista kirjallisuutta, joissa neuropsykiatrisia haasteita käsitellään eri tavoilla ja eri näkökulmista. Aineistoa hankitaan mm. suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Selkokieliä kirjoja on kirjastojen kokoelmissa sekä lapsille, nuorille että aikuisille. Nepsy-aiheista aineistoa on koostettu omiksi kokonaisuuksiksi Helmet-verkkopalveluun sekä Tikkurilan kirjastossa on pilotoitu nepsylainaamoja. Aineistoja nostetaan esille kirjastotiloissa vuosittain myös Autismitietoisuuden viikolla.

Kirjastoissa korjataan tiloja ja kulkuväyliä esteettömämmiksi ja uudisrakennuksia suunniteltaessa huomioidaan esteettömyys jo suunnitteluvaiheessa. Ovien avaaminen tehdään helpoksi erilaisten apuvälineiden kanssa liikkuville. Kirjastoissa hankitaan kuulovammaisia varten induktiosilmukat asiakaspalvelupisteisiin. Kirjaston tilojen opastetekstit ovat myös pistekirjoituksella. Kirjastoja uudistettaessa on kiinnitetty huomiota sekä tapahtumatoiminnan että hiljaisen työskentelyn mahdollistamiseen, mutta tulevaisuudessa tilauudistuksissa myös Vantaan kokemusasiantuntijapankin tai kolmannen sektorin kokemusasiantuntijoita on tarkoitus hyödyntää, ja tähän voidaan ottaa mukaan neurokirjon kokemusasiantuntijoiden näkökulma.

Kulttuuritapahtumat, kuten festivaalit ja muut ulkona järjestettävät tapahtumat, toteutetaan lähtökohtaisesti siten, että niihin on pääsy myös apuvälineitä käyttävillä henkilöillä. Kulttuuritoiminta- ja tilat -yksikkö ohjaa yhteistyökumppaneita järjestämään esteettömiä palveluita. Selkokielen viestintään panostetaan. Tapahtumaviestinnässä viestitään myös tilojen ja tapahtumien fyysisestä saavutettavuudesta.

Kulttuuritalo Martinus ja Lumosali ovat esteettömiä ja kummassakin tilassa on pyörätuolipaikkoja. Avustaja pääsee aina maksutta tapahtumaan sellaisen asiakkaan kanssa, joka tarvitsee avustajaa päivittäisiin toimiinsa. Kulttuuritalo Martinuksessa ja Lumosalissa neurokirjon henkilöille tarjotaan muun muassa induktiosilmukka, painotyyny, kuulosuojaimia ja aistivälineitä. Lapsille on myös kuvaopasteet konserteissa ja esityksissä toimimiseen. Tiloihin on mahdollista tilata esteettömyyskartoitus, jossa selvitetään laajasti tilojen esteettömyyttä. Samassa yhteydessä selvitetään myös

neuroepätyypillisten henkilöiden erityistarpeet ja mahdolliset toimenpiteet. Tulevaisuudessa yksikkö ottaa esille yhteistyökumppaneiden kanssa myös neuroepätyypillisten henkilöiden erityistarpeet.

Taidemuseo Artsissa ja Vantaan kaupunginmuseossa on vielä parannettavaa neurokirjon henkilöiden erityistarpeiden huomioinnissa. Kaupunginmuseon yleisötyössä museolehtori toimittaa pyydettäessä erityisryhmien toivomaa tietoa kulloinkin esillä olevasta näyttelystä ja toiminnasta. Museot ovat pyrkineet tekemään viestinnästä mahdollisimman selkokielistä. Museoissa asiakkaiden erityistarpeiden huomiointi nähdään tärkeänä ja toimenpiteitä tullaan tekemään. Henkilöstön kouluttamiselle on selkeä tarve.

Lastenkulttuurin ohjelmistossa huomioidaan erityisryhmille soveltuva esitystarjonta ja viestinnässä painotetaan selkokielisyyttä. Jokaisesta lastenkulttuurikeskuksesta eli Pessistä, Toteemista ja Pyykkituvasta löytyy lainattavia aistivälinekasseja ja kuvatuksia toiminnanohjaukseen (mm. näyttely-, työpaja- ja esitysvierailut). Työpajoissa ja kesäleireillä kysytään osallistujien erityisen tuen tarve ja siihen vastataan.

Lastenkulttuurin asiakkaille suunnatut kyselyt ovat kuvatuettuja. Lastenkulttuurin henkilöstö on käynyt selkokielikoulutuksen, ja osa henkilöstöstä on käynyt myös Kuntoutussäätiön erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjausta koskevan koulutuksen.

Palvelualueella mahdollistetaan vammaisten esiintyjien ja taiteilijoiden toiminta taiteilijoina ja artisteina yhdenvertaisesti vammattomien kanssa. Vammaisten henkilöiden representaatioon taiteessa kiinnitetään huomiota niin, että vammaisia henkilöitä ja heidän

elämäänsä pyritään representoimaan heidän todellisesta elämästään käsin ja heidän itsensä toimesta. Vammaisin henkilöihin suhtaudutaan yhdenvertaisina toimijoina kulttuurin ja taiteen alueella, ja heidän oikeutensa toimijuuteen turvataan.

2.2.4 Nuoriso- ja yhteisöpalvelut

Toiminnassa huomioidaan moninaisuus ja palveluja pyritään kehittämään niin, että kaikki väestöryhmät pystyisivät tasavertaisesti hyödyntämään palveluita ja osallistumaan toimintaan. Esimerkiksi alueelliset yhteisötapaamiset järjestetään hybriditilaisuuksina. Kaupungin palautekanavassa voi jättää palautteen palvelualueen toiminnasta epäkohtia huomatessaan, näin tietoisuus lisääntyy ja palveluja pystytään parantamaan. Nuoriso- ja yhteisöpalveluissa toteutettiin henkilöstölle keväällä 2023 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely, jonka pohjalta pystytään nostamaan kehittämis ehdotuksiksi teemoja, joissa henkilöstön osaamista ja tietoisuutta voidaan kasvattaa.

Nuorisotyöstä viestitään monikanavaisesti ja selkokieelisyyteen kiinnitetään huomiota. Kaupungin avoimet kohtaamispaikat ja asukastilat ovat pääsääntöisesti esteettömiä ja kaikissa on induktiosilmukat. Uusien nuorisotilojen suunnittelussa otetaan esteettömyys huomioon, ja käytössä olevien nuorisotilojen remonttien yhteydessä niitä parannetaan esteettömämmäksi ja saavutettavammaksi. Nuorisotyö on avointa kaikille kohderyhmään ikänsä puolesta kuuluville. Nuorisotyössä mahdollistetaan nuorille digitaalinen kohtaaminen erilaisilla alustoilla (Discord, Habbo, Instagram). Digitaalisten alustojen kautta nuoret voivat kohdata toisiaan ja turvallisia aikuisia.

Rikos- ja riita-asioiden sovittelussa tilat ovat esteettömät ja tarvittaessa tehdään tarvittavia tilajärjestelyjä ja avustajan käyttö on sallittua. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu tuotetaan siten, että vammaisuus ei estä osallistumista sovitteluun. Esimerkiksi kuulovammaisille viittomatulkkaus tilataan ja kustannetaan sovittelutoimistosta.

Asukastiloilla annetaan osana kaupungin digitukiverkostoa digitukea, joka on sähköisen asioinnin, palveluiden ja laitteiden käytön tukea. Tavoitteena on auttaa itsenäiseen ja turvalliseen laitteen käyttöön ja asiointiin. Digituki asukastiloissa annetaan lähitukena.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustuksilla tuetaan Vantaalla toimivia järjestöjä, mukaan lukien vammaisjärjestöt. Avustusten tavoitteena on edistää hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä.

2.2.5 Yhteiset palvelut

Kaupunkitasoinen osallisuuden edistäminen on asetettu toimialan yhteisissä palveluissa sijaitsevan viestintä- ja vuorovaikutusyksikön osallisuuspalveluiden tehtäväksi. Kaupunkitasoisesti osallisuutta linjaa valtuustokauden 2022–2025 kestävä Osallistuva Vantaa -ohjelma. Ohjelman tavoitteena on, että kaikilla vantaalaisilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja kokea osallisuutta yhdenvertaisesti.

Osallisuusohjelman yksi teema on hiljaisten ryhmien osallisuuden tukeminen. Tämän teeman tavoitteissa on syrjäytymisvaarassa olevien osallisuuden tukeminen. Sen toimenpiteet ovat:

- Luomme uusia toimintamalleja.
- Edistämme kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä.

- Lisäämme osaamista esteettömien ja saavutettavien tilaisuuksien järjestämisestä.

Toimenpiteiden avulla vahvistetaan myös vammaisten henkilöiden osallisuutta. Ohjelmakauden aikana on edistetty esimerkiksi kaupungin tilaisuuksien viittomakielen tulkkauksia.

Vammaisten henkilöiden osallisuutta ja äänen kuulumista päätöksenteossa edistää kaupunkitasoisesti vaikuttamistoimielimistä vammaisneuvosto, jonka koordinaattori sijaitsee organisaatiossa kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan yhteisten palveluiden viestintä- ja vuorovaikutusyksikössä.

Kaupunkitasoista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä (hyte-työtä) koordinoidaan toimialan yhteisistä palveluista. Hyte-työn keskeisiä tehtäviä ovat vuosittaisen hyvinvointikatsauksen sekä valtuustokausittaisten hyvinvointisuunnitelman ja laajan hyvinvointikertomuksen toteuttaminen. Nämä ovat keskeisiä välineitä myös vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja arviointiin.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan viestintä toimii samalla tavoin verkkosivusisältöjen osalta kuin muutkin toimialat.

Saavutettavuusvaatimusten täyttyminen on otettu huomioon verkkosivustoilla, ja hyvin merkittävä osa sisällöstä on jo täysin saavutettavuusvaatimusten mukaisia. Lisäksi saavutettavuus huomioidaan sosiaalisen median julkaisuissa muun muassa kuvien alt-tekstein ja videoiden tekstityksin. Kaikessa viestinnässä pyrimme selkeään kieleen, sekä siihen, että viestinnän käyttämissä kuvasisällöissä näkyy mahdollisimman laajasti vantaalaisten kirjo.

Yhteisissä palveluissa vastataan kaupungin verkkokaupasta, tapahtuma- ja harrastuskalenterista sekä avustustenhakujärjestelmästä. Pyrimme vaikuttamaan tietojärjestelmien toimittajiin saavutettavuusvaatimusten toteuttamiseksi. Saavutettavuuskorjauksia tehdään, jos puutteita huomataan. Mikäli korjaukset eivät ole mahdollisia, otamme seuraavalla kerralla tietojärjestelmää kilpailutettaessa saavutettavuuskriteerit vähimmäisvaatimuksiksi.

Vantaan Kuusijärven vierailijakokemuksen ja palvelujen kehittämisen visiona on alueen kehittäminen kohti saavutettavaa luonto- ja virkistyskohdetta. Saavutettavuudella tarkoitetaan sijaintia, alueelle saapumista ja yhdenvertaisia kokemuksia. Luonto- ja virkistyskohteella tarkoitetaan saunomista, uimista ja luonnossa liikkumista kaikkina vuodenaikoina. Vantaan Kuusijärven alueen saavutettavuutta parannetaan parasta aikaa esteettömiä retkeilyrakenteita, palvelurakennuksia ja kestäviä kulkuyhteyksiä kehittämällä.

2.2.6. Yhteenveto ja kehittämis ehdotukset kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalle

Ohjelman valmistelua varten toteutetussa kyselyssä esiin nousi suuresti tarve lisätä erityisesti lasten ja nuorten monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. Harrastuksiin valikoimaa kaivataan lisää niin liikunnan, kulttuurin kuin muidenkin teemojen puolelta. Vapaa-ajantoimintojen paikkojen esteettömyydestä pitäisi huolehtia. Erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret pystyvät osallistumaan monesti tavalliseen harrastustoimintaan, kun ohjaajien ja avustajien määrä on riittävä sekä tilat ja ryhmäkoot sopivia. Ohjelman valmistelun yhteydessä tehdyssä kyselyssä vantaalaiset vammaiset henkilöt, heidän omaisensa ja vammaisjärjestöt peräänkuuluttivat myös riittävästi

päteviä työntekijöitä niin kouluun kuin vapaa-ajalle harrastusten pariin. Vantaalaisten harrastustoimijoiden, ohjaajien ja avustajien osaamista erityisryhmien tarvitsemasta tuesta tuetaan nyt Harrastusten Vantaan kautta. Tämänlaista työtä on hyvä jatkaa myös tulevaisuudessa.

Kyselyn vastaajat nostivat esiin neuropsykiatrisiin haasteisiin (nepsy) liittyvän osaamisen vahvistamisen. Tämä aihe on toimialla nostettu myös esiin esimerkiksi kulttuuri- ja kirjastopalveluiden toiminnassa. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut ovat tunnistanee tähän liittyviä kehittämiskohteita. Toimenpiteitä yhdenvertaisuuden edistämiseksi tullaan tekemään. Palveluja kehitetään systemaattisesti jo olemassa olevien toimintasuunnitelmien puitteissa. Lastenkulttuurin palveluista otetaan mallia ja selvitetään, kuinka myös muihin yksiköihin voidaan tuoda samoja käytänteitä.

Kehittämiskohteeksi koko toimialalle valittiin neuropsykiatristen haasteiden omaavien parempi huomioiminen. Heihin liittyvää osaamista ja tietoisuutta lisätään kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla kaikilla palvelualueilla.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kehittämiskohde	Mittari	Aikataulu
Neuropsykiatrisia haasteita omaavia huomioidaan paremmin kaupungin palveluissa. Heihin liittyvää osaamista ja tietoisuutta lisätään.	Arviointi tehdyistä toimista.	2025

2.3. Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla rakennusten suunnittelussa lähtökohtana on valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017 ja pelastuslaki 379/2011, jossa säädetään esimerkiksi pelastusteiden ja kulkureittien esteettömyydestä.

2.3.1. Osallisuus päätöksenteossa ja yhdenvertaisena kuntalaisena

Vantaan kaupunkiympäristön osallisuussuunnitelman tavoite on, että tiedonsaanti, osallistuminen ja vaikuttaminen on helppoa ja mahdollista kaikille. Tarjoamme asukkaille aitoja mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Tätä tukee se, että tarjoamme saavutettavaa tietoa kaupungin suunnittelusta kaikille kuntalaisille ja erilaisia vaikuttamisen paikkoja ja tilaisuuksia, joissa on otettu huomioon niiden saavutettavuus. Vammaisneuvoston edustajia on mukana erilaisten esteettömyyteen liittyvien hankkeiden ohjausryhmissä, ja hankkeita sekä muita toimintoja esitellään vammaisneuvostossa säännöllisesti.

2.3.2. Esteettömyys ja saavutettavuus

Kaupunkiympäristön toimialalla toimitilahankkeet suunnitellaan esteettömiksi lähtökohtina valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017 ja ympäristöministeriön ohje rakennuksen esteettömyydestä 2018.

Katujen kunnossapito ja talvella lumien auraus vaikuttavat suoraan liikkumismahdollisuuksiin. Esteettömyys on tässäkin tavoitteena, mutta tässä on usein puutteita, johtuen esimerkiksi katuympäristöissä olevista remonteista ja yllättävistä lumisateista.

Kaikkien sisäänkäyntien tulee olla katettuja ja esteettömiä. Ovien avausmekanismit on tehtävä helpoiksi käyttää pyörätuolin, rollaattorin tai lastenvaunujen kanssa liikuttaessa. Rakennusluvan yhteydessä jokaisesta hankkeesta laaditaan rakennusluvan edellyttämä liikkumis- ja esteettömyys selvitys. Vammaisneuvoston rakennustyöryhmä antaa kohteista lausuntoja rakennuslupakäsittelyn aikana.

Vammaisneuvoston rakennustyöryhmässä on mukana kaupunkiympäristön edustaja.

Julkisten toimitilojen esteettömyyteen liittyvissä puutteissa Vantaalla korostuvat vanhat toimitilat, jotka on rakennettu ennen nykyisten esteettömyysnormien ja -toimintatapojen kehittymistä.

Katu- ja puistoalueet suunnitellaan ja rakennetaan aina esteettömyyden perus- tai erikoistason mukaisina. Vantaalla on esteettömyydelle ulkoalueilla käytössä SuRaKu-ohjeiston mukainen määrittely, jossa on määriteltä kaksi tavoitetasoa: erikois- ja perustaso. Perustaso edustaa hyvää esteettömyyden tasoa sekä mahdollistaa pääosin kaikkien käyttäjäryhmien esteettömän liikkumisen ja toimimisen rakennetussa ympäristössä. Erikoistason alueet määritellään puolestaan palvelutarjonnan ja käytön mukaan. Ne ovat alueita, reittejä tai kohteita, joilta vaaditaan tavallista suurempaa esteettömyyttä.

Perustason kohteet:

- koulujen ja oppilaitosten ympäristöt
- päiväkotien ympäristöt
- kirjastojen ja museoiden ympäristöt
- kirkkojen ja seurakuntien ympäristöt
- uimahallien ympäristöt

- muiden julkisten ja yksityisten palveluiden ympäristöt.

Erikoistason kohteet:

- kävelykatu ympäristöt
- keskusta-alueet, joilla on paljon julkisia palveluita
- palvelukeskusten ja -talojen ympäristöt
- sairaaloiden ja terveysasemien ympäristöt
- muut vanhus- ja vammaispalveluiden toimintapaikkojen ympäristöt
- julkisen liikenteen terminaali- ja pysäkkialueet
- liikunta- ja leikkipaikat, joissa on kiinnitetty erityisesti huomiota niiden soveltuvuuteen eri käyttäjäryhmille
- erityiset esteettömät reitit esimerkiksi virkistysalueilla.

Joukkoliikenteen esteettömyyteen panostetaan yhdessä HSL:n kanssa: kalusto on matalalattiaista ja henkilökuntaa koulutetaan huomioimaan esteettömyysasiat ja erilaisten liikkujien tarpeet. Asemat ja pysäkit suunnitellaan ja rakennetaan siten, että joukkoliikenteen käyttäminen on mahdollisimman helppoa kaikille. Vantaan ratikan suunnittelussa esteettömyyteen kiinnitetään huomiota. Yhteistyötä ratikan suunnittelussa on tehty esimerkiksi vammais- ja vanhusneuvostojen kanssa.

Kaupungin toimitiloissa olevat induktiosilmukat on kartoitettu kaupunkitasoisesti kesällä 2023. Induktiosilmukoita ja muita esteettömyyteen liittyviä asioita tarkastellaan aina toimitilajohtamisen kunnossapidon teknisten isännöitsijöiden tekemissä toimitila-auditoinneissa.

2.3.3. Yhteenveto ja kehittämis ehdotukset kaupunkiympäristön toimialalle

Kaupungin kiinteistöjen kohdalla esteettömyyteen liittyvissä puutteissa korostuvat Vantaalla vanhat toimitilat, jotka on tärkeää saattaa nykyisten esteettömyysnormien mukaisiksi. Esiin nousi myös kulkuväylien, erityisesti jalankulun väylien ja julkisen liikenteen pysäköintipaikoille menevien reittien, kunnossapito erityisesti talvella. Esteettömyyttä tulee kaupunkiympäristön toimialalla katsoa laajalaisesti erilaisten toimintarajoitteiden näkökulmasta.

Kaupunkiympäristön toimialan kehittämiskohde	Mittari	Aikataulu
Parannamme kaupungin toimitilojen esteettömyyttä kunnossapidon auditointien pohjalta aina perusparannusten yhteydessä. Esteettömyyden parantamisessa otetaan huomioon vuonna 2023 tehty selvitys tilojen induktiosilmukoiden kunnosta ja ylläpitotarpeesta.	Arviointi 2024–2025 toteutetuista perusparannuksista esteettömyyden näkökulmasta.	2025

2.4. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala koostuu neljästä palvelualueesta: varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen koulutus ja ruotsinkieliset palvelut. Näiden lisäksi toimialalla on yhteiset palvelut, jotka tukevat koko toimialaa. Vammaispoliittisen ohjelman näkökulmasta tämän toimialan tärkeimpiä näkökulmia ovat oikeus oppimiseen ja osallisuus yhdenvertaisena kuntalaisena.

Kaikilla palvelualueilla lapsilla on mahdollisuus toimia yhdessä niin sanotusti normaalisti kehittyvien kanssa mahdollisimman monenlaisissa tilanteissa. Työntekijöiden tehtävänä on tarjota lisäapua lapselle, joka sitä tarvitsee. Kehitysvammaisten oppilaiden opetusryhmiä on kaikilla palvelualueilla (pois lukien ruotsinkieliset oppilaat, joiden opetus järjestetään Helsingissä). Muiden vamma ryhmien osalta oppilaat integroituvat eri tukimuotoja hyödyntäen yleisopetukseen tai yleisopetuksen erityisryhmiin omaan lähikouluun. Työyhteisöissä keskustellaan inklusiivisten arvojen, kuten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon huomioimisesta käytännön työssä.

Saavutettavuuden näkökulmasta avustamispalveluissa pyritään lisäämään viittomakielen osaamista ja mahdollisuus tulkitsemispalveluihin on muun muassa viittomakielisillä lapsilla. Vuorovaikutusta ja kommunikaatiota tukevien menetelmien käytön osaamista vahvistetaan henkilöstöä kouluttamalla. Huomioidaan myös menetelmät, joilla lasten välistä vuorovaikutusta tuetaan.

Koulujen oppimateriaalin osalta huomioidaan saavutettavuuden vaatimukset ja oppilailla on oikeus tarvittavaan tulkkaus- ja tulkitsemispalveluun. Vaihtoehtoisten kommunikointimenetelmien osaamista tarvitaan entistä enemmän, ja henkilöstöä pyritään

kouluttamaan tähän. Osaavan henkilöstön rekrytoinnissa on haasteita. Toisen asteen kohdalta saavutettavuutta on lähdetty edistämään, mutta siinä on kuitenkin vielä kehitettävää.

2.4.1. Varhaiskasvatus

Lapsen oikeutta tarvitsemaansa tukeen varhaiskasvatuksessa on vahvistettu 1.8.2022 voimaan astuneella varhaiskasvatuslailla. Tuen antamisessa tulee huomioida inklusiiviset periaatteet.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien opetus sekä henkilön ja huoltajien konsultointi pyritään järjestämään kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä lapsen tuen tarpeesta riippumatta. Valtion erityisavustukset varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvon ja laadun edistämiseksi, sekä oppimisen tuen ja inklusion kehittämiseksi on kohdennettu sekä henkilöstön osaamiseen kehittämiseen että lisähenkilöstön palkkaamiseen (mm. lapsi- ja perheohjaajat, kehittäjäopettajat ja muut avustajat).

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa jokaiselle lapselle tehdään lapsikohtainen suunnitelma yhdessä huoltajien ja mahdollisten muiden yhteistyötahojen kanssa, ja tätä suunnitelmaa tehtäessä ja arvioitaessa lapsen osallisuus tulee huomioida. Lapsilla on oikeus tarvitsemaansa tukeen, kuten avustamiseen, tulkitsemiseen ja apuvälineiden käyttöön. Varmistamme, että huoltajilla on tieto näistä oikeuksista.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa varmistetaan, että lapsi kokee olevansa tervetullut ja kuuluvansa ryhmään. Lapsen osallisuutta ryhmässä mahdollistetaan esimerkiksi siten, että lapsi saa riittävän tuen kyetäkseen osallistumaan leikkiin. Lapsille tarjotaan ja järjestetään tietoisesti mahdollisuuksia valintojen tekemiseen, ja mahdollistetaan valintojen tekeminen ja osallisuus erilaisten menetelmien kautta.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on osa Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka velvoittaa työntekijöiden työtä. Lisäksi päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa on kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa uusien päiväkotien suunnittelussa esteettömyys huomioidaan. Lisäksi vanhojen rakennusten tiloja muokataan tarvittaessa mahdollisuuksien mukaan.

2.4.2 Perusopetus

Vammaisopetusta järjestetään Vantaalla 17 koulussa.

Vammaisopetuksessa on noin 400 oppilasta, jotka jakautuvat oppiaineittain (OA) ja toiminta-alueittain (TOI) opiskeleviin.

Vammaisopetusta tarvitsevien lasten määrä on kasvussa.

Kehitysvammaisille lapsille järjestetään päivätoimintaa vammaisopetusta antavien koulujen yhteydessä. Lisäksi koulujen lomakautena on lomatoimintaa, jota järjestetään keskitetysti viidessä koulussa. Kaupunki järjestää toiminnan hyvinvointialueen tilaamana, ja siellä työskentelevät koulujen omat koulunkäyntiohjaajat ja oppilashoitajat. Päivä- ja lomatoimintaan voivat hakea vammaisopetuksen oppilaat erillisellä hakulomakkeella. Päätös osallistumisesta tehdään Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaispalveluissa. Toiminnan tarkoituksena on mahdollistaa vanhempien työssäkäynti tai opiskelu.

Perusopetuksessa on tehty panostukset oppilaanohjaukseen ja ohjauksen kehittämiseen erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden osalta. Perusopetuksen päättäneiden oppilaiden jatkosijoittumista seurataan.

Haasteena on vammaisopetuksen päättäneiden oppilaiden sijoittuminen toisen asteen opintoihin. Perusopetuksessa yhteisöllisiin oppilashuoltoryhmiin osallistuu edustaja vammaisopetuksesta. Oppilaiden kuulemisessa huomioidaan myös erilaiset tavat kommunikoida ja tarjotaan kommunikoinnin tukea. Oppilailla on oikeus tarvittaessa saada tulkkipalvelua, tulkitsemispalvelua tai avustajan palvelua.

Peruskouluilla on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ja erilliset suunnitelmat kiusaamisen ehkäisemiseksi. Lisäksi peruskouluissa kaikilla oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ja käyttää oppilashuollon palveluja. Perusopetuksessa koulujen tilasuunnittelussa huomioidaan esteettömyys.

2.4.3 Toisen asteen koulutus

Kaupungin lukioissa ja Vantaan ammattiopisto Variassa tarjotaan tarvittavaa tukea tilannekohtaisesti. Kaupunki ei järjestä vaativaa erityistä tukea tarvitsevien koulutusta, sillä kaupungilla ei ole TELMA-koulutuksen järjestämislupaa. TELMA-koulutus on työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta, joka on tarkoitettu hyvin laajaa vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Oppivelvollisuuden laajeneminen on tuonut haasteita muun muassa opiskelupaikkojen riittävyyden näkökulmasta. Valtakunnallisesti on lisätty TELMA-koulutuspaikkoja ja nykyisellään koulutuspaikkojen määrä vastaa melko hyvin tarvetta. Ruotsinkielisille opiskelijoille ei ole paikkoja pääkaupunkiseudulla.

Ohjauskäytänteet vaativat kehittämistä asuinkunnan osalta, eli ilman opiskelupaikkaa olevien nuorten kohdalla: yksittäistapauksissa

muodostuu pitkiä odotusaikoja, kun sopivaa koulutuspaikkaa järjestetään.

Ennen oppivelvollisuuden laajentamista pieni joukko nuoria siirtyi vammaispalveluiden päivätoiminnan palveluihin perusopetuksen päättymisen jälkeen. Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä kaikille peruskoulun päättäneille tulee löytää opiskelupaikka. Tähän tarpeeseen ei pystytty heti oppivelvollisuuden laajenemisen tapahtuessa 2021 täysin vastaamaan ja yksittäisten nuorten kohdalla tämä näkyi niin, että he joutuivat odottamaan opiskelupaikan saamista tarkoituksenmukaista pidemmän ajan.

Erityisoppilaitokset ja Vantaan kaupunki ovat kuitenkin kehittäneet viime vuosina satelliittiopetusta päivätoimintakeskuksissa, joiden kautta voidaan turvata oikeus opiskeluun myös päivätoimintaa tarvitseville vammaisille nuorille. Lisäksi valtakunnallisesti on lisätty TELMA-koulutuspaikkoja ja nykyisellään koulutuspaikkojen määrä vastaa melko hyvin tarvetta. Vantaalla tehdään aktiivista yhteistyötä perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä, ja tällä yhteistyöllä pystytään ennakoimaan ja vastaamaan vuosittain perusopetuksesta siirtyvien vammaisten oppijoiden koulutustarpeeseen myös toisella asteella.

Toisella asteella vammaisten henkilöiden osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on huomioitu osana kaikkea muuta tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja osallisuussuunnittelua eli niistä ei ole erillistä suunnitelmaa. Osallisuus on huomioitu osana muuta toimintakulttuuria. Tukipalveluja tarjotaan tarvittaessa. Toisen asteen oppilaitokset ovat esteettömiä.

2.4.4 Ruotsinkieliset palvelut

Ruotsinkielisellä palvelualueella on neljä kunnallista päiväkotia ja kolme esikoulua, neljä ruotsinkielistä 1.–6. luokkaa opettavaa peruskoulua, yksi 7.–9. luokkaa opettava peruskoulu ja yksi lukio.

Oppilailla, joilla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus erityisopetukseen omassa lähikoulussa. Osa-aikainen erityisopetus on tukiopestusta vahvempi tukimuoto, ja sitä antaa erityisopettaja joko muun opetuksen yhteydessä tai klinikkamuotoisessa väliaikaisessa pienryhmässä.

Ruotsinkieliset 1.–6. luokan koulut ovat kooltaan 42–176 oppilasta. Ruotsinkielisen toiminnan luonteen ja laajuuden takia ei ole vammaisten lasten eduksi, että vaativa erityisopetus järjestettäisiin kaikissa neljässä alakoulussa. Jos kolmen opettajan kouluissa olisi myös pienryhmätoimintaa, ei olisi tarpeeksi oppilaita pienryhmien perustamiseen. Ei ole lasten edun mukaista eristää heitä yksityisopetukseen.

Jotta ruotsinkieliset vaativaa erityistä tukea tarvitsevat lapset saisivat samat mahdollisuudet laadukkaaseen erityisopetukseen, opetuslautakunnan ruotsinkielinen jaosto on päättänyt, että vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus ja erityisluokanopettajien pienryhmäopetus on keskitetty Dickursby skolaniin vuosiluokkien 1.–6. oppilaille, ja Helsingin skolaniin vuosiluokkien 7.–9. oppilaille. Näin voidaan keskittää osaaminen yhteen paikkaan.

Kehitysvammaisille perusopetuksen oppilaille Vantaalla on yhteistyösopimus Helsingin Zacharias Topeliuksen koulun kanssa. Sopimus koskee vaativan erityisen tuen opetusta, eli ns. vammaisopetusta, oppilaille, joilla on pidennetty oppivelvollisuus. Kehitysvammaisille lapsille järjestetään päivätoimintaa Zacharias Topeliuksen koulun yhteydessä.

Palvelualueella on yksi koordinoiva erityisopettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Lapset, joilla on erityisen tuen tarpeita, saavat tukea erityisopettajilta. Ruotsinkielisten kehitysvammaisten lasten varhaiskasvatuksessa on Vantaalla puutteita. Vantaalla ei ole yhteistyösopimusta minkään tahon kanssa, joka pystyisi järjestämään varhaiskasvatuspalveluita kehitysvammaisille lapsille ruotsiksi. Ruotsinkielisten palveluiden palvelualueella ei ole myöskään palvelualueena itse osaamista tai resursseja sen järjestämiseen.

2.4.5. Yhteenveto ja kehittämis ehdotukset kasvatuksen ja oppimisen toimialalle

Kasvatuksen ja oppimisen toimialan puolella osaavan henkilöstön rekrytoinnissa on haasteita. Tämä vaikuttaa mahdollisuuteen järjestää turvallista ja riittävää toimintaa kaikille lapsille. Ohjelman valmistelun yhteydessä tehdyssä kyselyssä vantaalaiset vammaiset henkilöt, heidän omaisensa ja vammaisjärjestöt peräänkuuluttivat myös riittävästi päteviä työntekijöitä niin kouluun kuin vapaa-ajalle harrastusten pariin. Vastaajat toisaalta toivoivat inklusion toteutumista opetuksessa, toisaalta erikoistumista. Lähikoulua toivotaan, mutta samalla toivotaan, että vammaisopetus olisi laadukasta ja työntekijät nimenomaan siihen pätevöityneitä. Kyselyssä nousi esiin myös tarve lisätä laajasti osaamista erityisesti neuropsykiatrisiin haasteisiin (nepsy) liittyen.

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla tunnistetaan haasteena vammaisopetuksen päättäneiden oppilaiden sijoittuminen toisen asteen opintoihin. Oppivelvollisuuden laajeneminen on tuonut haasteita muun muassa opiskelupaikkojen riittävyyden näkökulmasta. Erityisoppilaitokset ja Vantaan kaupunki ovat kehittäneet viime vuosina satelliittiopetusta päivätoimintakeskuksissa, joiden kautta voidaan turvata oikeus opiskeluun myös päivätoimintaa tarvitseville vammaisille

nuorille. Lisäksi valtakunnallisesti on lisätty TELMA-koulutuspaikkoja ja nykyisellään koulutuspaikkojen määrä vastaa melko hyvin tarvetta. Vantaalla tehdään aktiivista yhteistyötä perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä, ja tällä yhteistyöllä pystytään ennakoimaan ja vastaamaan vuosittain perusopetuksesta siirtyvien vammaisten oppijoiden koulutustarpeeseen myös toisella asteella.

Vantaan sopimus Helsingin kanssa koskien ruotsinkielistä vammaisopetusta ei anna Vantaan ruotsinkielisille kehitysvammaisille oppilaille subjektiivista oikeutta koulupaikkaan. Jos Zacharias Topeliuksen koulussa ei ole tilaa, palvelualue joutuu järjestämään vammaisopetusta itse. Tilanne on pahentumassa, kun myös Helsingissä on yhä enemmän ruotsinkielisiä vammaisopetusta tarvitsevia lapsia. Jotta pystytään järjestämään vammaisopetusta Vantaan omissa kouluissa, tarvitaan lisää resursseja. Tällä hetkellä resurssit luokkien 1.–6. oppilaille on keskitetty yhteen kouluun, Dickursby skolaniin. Kun vammaisopetusta tarvitsevien lasten määrä kasvaa, on syytä harkita vammaisopetuksen laajentamista myös toiseen luokkien 1.–6. opetusta antavaan kouluun, eli Mårtensdals skolaniin.

Ruotsinkielisellä palvelualueella on rajallinen mahdollisuus tarjota ruotsinkielisiä varhaiskasvatuspalveluja kehitysvammaisille lapsille. Palvelualueella ei ole tarpeeksi osaamista eikä henkilöresursseja järjestämään laadukasta toimintaa huomioon ottaen kehitysvammaisten lasten tarpeet. Helsingissä on olemassa yksityinen päiväkotitoiminta, Plommonet, joka järjestää varhaiskasvatuspalveluita kehitysvammaisille ruotsinkielisille lapsille. Vantaan tulisi neuvotella yhteistyösopimus päiväkotitoiminnan kanssa.

Kasvatuksen ja oppimisen toimialaan liittyvät vammaispoliittiset kehittämistarpeet ovat laajoja ja vaativat vuosien pitkäjänteistä

poikkihallinnollista työtä. Tämän vammaispoliittisen ohjelman kehittämiskohteeksi valitaan vammaisten lasten kanssa työskentelevien pysyvyyden ja osaamisen vahvistaminen. Kehittämiskohde nousi esiin kyselyssä, joka toteutettiin ohjelman valmistelussa.

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa myös koulutetaan erityisopettajia, jotka työllistyvät Vantaalle. Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla pyritään lisäämään oman vakituisen henkilökunnan määrää. Ohjelmakauden lyhyiden vuoksi muiden kehittämiskohteiden kohdalla tämän vammaispoliittisen ohjelman tavoitteena on tehdä haasteet näkyviksi ja niiden konkreettinen ratkaisu jää seuraavalle ohjelmakaudelle.

Kasvatuksen ja oppimisen toimialan kehittämiskohde	Mittari	Aikataulu
Vammaisten lasten kanssa työskentelevien pysyvyyttä ja osaamista vahvistetaan. Henkilökunnan osaamista lisätään kouluttamalla etenkin haastavien asiakastilanteiden ennaltaehkäisyn ja niiden tilanteiden hallinnan näkökulmista.	Henkilöstölle suunnattujen koulutusten määrät, opetushenkilöstön kelpoisuus sekä vakinaisten työsuhteiden määrä kaikista työntekijöistä.	2025

3. KEHITTÄMISKOHTEET JA OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

Jokaiselle kaupungin toimialalle on valittu kehittämiskohde vuodelle 2025. Kehittämiskohteiden toteutuminen arvioidaan ohjelmakauden päätteeksi.

Toimiala	Kehittämiskohde	Mittari	Aikataulu
Konsernijohdon ja elinvoiman toimiala	Kaupungin digipalveluiden kognitiivista saavutettavuutta ja selkokieelisyyttä parannetaan. Uusien palveluiden suunnittelussa huomioidaan vammaiset henkilöt.	Digipalvelut ovat saavutettavat kaikilla toimialoilla.	2025
Kaupunki-kulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala	Neuropsykiatrisia haasteita omaavia huomioidaan paremmin kaupungin palveluissa. Heihin liittyvää osaamista ja tietoisuutta lisätään.	Arviointi tehdyistä toimista.	2025
Kaupunki-ympäristön toimiala	Parannamme kaupungin toimitilojen esteettömyyttä kunnossapidon auditointien pohjalta aina perusparannusten yhteydessä. Esteettömyyden parantamisessa otetaan huomioon vuonna 2023 tehty selvitys tilojen induktiosilmukoiden kunnosta ja ylläpitotarpeesta.	Arviointi 2024–2025 toteutetuista perusparannuksista esteettömyyden näkökulmasta.	2025
Kasvatuksen ja oppimisen toimiala	Vammaisten lasten kanssa työskentelevien pysyvyyttä ja osaamista vahvistetaan. Henkilökunnan osaamista lisätään kouluttamalla etenkin haastavien asiakastilanteiden ennaltaehkäisyn ja niiden tilanteiden hallinnan näkökulmista.	Henkilöstölle suunnattujen koulutusten määrät, opetushenkilöstön kelpoisuus sekä vakinaisten työsuhteiden määrä kaikista työntekijöistä.	2025

Vammaispoliittista ohjelmaa seurataan osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Seurannasta vastaavat hyvinvoinnin edistämisen asiantuntija sekä vammaisneuvoston koordinaattori. Seurannassa ja arvioinnissa on mukana Vantaan kaupungin vammaisneuvosto.

LÄHTEET

Invalidiliitto. Saavutettavuus. www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus. Luettu 9.12.2023.

Kansaneläkelaitos. (2023) Vammaistukien saajat ja maksetut etuudet.

Kansaneläkelaitos. (2023) Vammaisten tulkkauspalveluihin oikeutetut ja palvelun käyttäjät.

Kehitysvammaliitto ja Kehitysvammatuki 57 ry 2023. Mitä on kognitiivinen saavutettavuus? <https://www.selkeastimeille.fi/kognitiivinen-saavutettavuus/mita-on-kognitiivinen-saavutettavuus/>. Luettu 15.12.2023.

Kuntalaki 410/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>.

Lapsiasiainvaltuutetun toimisto. (2021) Vammaisuus ja lapsen oikeudet: Lapsen elämää vamman kanssa.

Näe Nepsy 2023. <https://naenepsy.fi>. Luettu 9.12.2023

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ja oppivelvollisuuden laajentuminen: Raportti tukipalveluista toisen asteen koulutuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Oikeus oppia. Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmisteleva työryhmän väliraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:30.

Perustuslaki 1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

Sitra. Tulevaisuussanasto. <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/inkluisio>. Luettu 15.12.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Vammaispalvelulain uudistaminen. <https://stm.fi/vammaispalvelulaki>. Luettu 31.1.2025

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tietoa RAI-järjestelmästä.

<https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta>. Luettu 15.12.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. [Vammaisten ja maahanmuuttaneiden ihmisten selviytyminen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa \(julkari.fi\)](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalveluiden käsikirja, vammaisen maahanmuuttaja. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammainen-maahanmuuttaja>. Luettu 9.12.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaisuus ja väkivalta. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/vammaisuus-ja-vakivalta>. Luettu 2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta: Analyysia THL:n tietotuotannosta. Työpaperi 38/2017. Helsinki: THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaisia on työikäisistä suomalaisista 7 tai 29 prosenttia - THL-blogi. <https://blogi.thl.fi/vammaisia-on-tyoikaisista-suomalaisista-7-tai-29-prosenttia/>. Julkaistu 10.3.2016.

Teittinen, A. & Vesala, H. 2022. Vammaisten ihmisten syrjintäkokemuksia koulutuksen kentällä. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti, 2022, Vol. 32. Vammaistutkimuksen teemanumero, Niilo Mäki -säätio. 33–49.

Vantaan kaupungin hyvinvointikatsaus 2022. https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Hyvinvointikatsaus%202022_Vantaan%20kaupunki.pdf

Vantaan kaupunki 02/2022 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät ole. Ne tehdään. Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suunnitelma strategiakaudelle 2022–2025.

[https://www.vantaa.fi/sites/default/fes/document/Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusty%C3%B6n suunnitelma strategiakaudelle 2022-2025.pdf](https://www.vantaa.fi/sites/default/fes/document/Vantaan_kaupungin_tasa-arvo-_ja_yhdenvertaisuusty%C3%B6n_suunnitelma_strategiakaudelle_2022-2025.pdf)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue. Alueellinen hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2023. [https://vakehyva.fi/sites/default/files/document/Alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 0.pdf](https://vakehyva.fi/sites/default/files/document/Alueellinen_hyvinvointikertomus_ja_-_suunnitelma_0.pdf)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen organisaatio (vakehyva.fi). <https://vakehyva.fi/fi/vantaan-ja-keravan-hyvinvointialueen-organisaatio>. Luettu 31.1.2025.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue. [Vaikuttamistoimielimet \(vakehyva.fi\)](https://vakehyva.fi). Luettu 31.1.2025.

Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325. [Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2016/23.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2016/20160027/20160027_2#idm46434449939584

